

Kritiek

Het kleine internationale bureau in tijden van crisis

Auteur Mariane Idiarte

In de afgelopen tien tot vijftien jaar hebben honderden architecten uit de gehele wereld zich gevestigd in Nederland. De motieven zijn altijd dezelfde: studeren of ervaring doen bij een van de grote Nederlandse bureaus.

Veel van deze reizende ontwerpers, zo niet de meesten, gaan na voltooiing van de studie of het behalen van de gewenste ervaring weer terug naar eigen land of kiezen een ander land om internationale ervaring op te doen. Een andere groep blijft. Het aantal buitenlandse architecten dat zich in Nederland vestigt en zelfstandig vanuit een eigen bureau werkt, is de afgelopen jaren blijven groeien.

En nu is het crisis. Volgens onderzoek van de BNA had in september 2009 vijftig procent van de kleine bureaus in Nederland werk voor maximaal drie maanden.

Buitenlandse architecten met kleine bureaus in Nederland blijken niet tot deze groep te horen.

Een goede reden om te inventariseren wat zij anders doen.

Het eerste dat opvalt aan de meeste buitenlandse architecten is dat ze generalisten zijn. Of ze streven ernaar dit te zijn. Ze kunnen zich niet voorstellen dat ze zich in één specialisme zouden verdiepen of dat ze alleen voor één specifieke branche of regio zouden gaan werken. Hun doel is duidelijk: veel diverse projecten doen in typologieën, opdrachtgevers en markten.

Kansen en noodzaak

Hun beschikbaarheid voor verschillende projecten biedt de internationale architecten niet alleen de kans nieuwe ervaringen op te doen en zich zo constant te blijven ontwikkelen. Het is ook een manier om het netwerk uit te breiden, bekendheid te krijgen in meerdere omgevingen en in aanraking te komen met potentiële opdrachtgevers.

Vanuit een globaal perspectief, en met een simpele kijk op de kaart van Nederland, is het niet zo gek te denken dat het werk in een klein en dichtbebouwd land op een bepaald moment minder wordt.

Nu blijkt dat het uitbreiden en internationaliseren van het werkspectrum niet een kwestie van voor-

keur voor globalisatie is, maar misschien zelfs een noodzaak om als ondernemer succes te boeken.

Netwerkers pur sang

Net als Nederlandse professionals die naar het buitenland vertrekken, zijn de internationale architecten in Nederland gedwongen dubbel zo hard te werken om hun netwerk op te bouwen.

Hun zelfvertrouwen is hoog en ze zijn open en zeer actief om in rap tempo relaties te ontwikkelen.

Door contacten uit eigen land aan hun nieuwe netwerk toe te voegen, creëren ze brede en sterke netwerken op verschillende niveaus en disciplines.

Niet alleen in het acquisitieproces is het brede netwerk nuttig. Oude en nieuwe relaties faciliteren de samenwerking in multidisciplinaire ondernemingen, bieden toegang tot kennis, personeel en middelen en ondersteunen de internationale architecten in het onderzoeken van een nieuwe markt of prospect.

De crisis is overal. Met een groter netwerk in meerdere regio's of landen zijn de risico's en de mogelijkheden verspreid. Ook blijkt de frisse visie van internationale architecten te worden gewaardeerd door opdrachtgevers.

Flexibel werken

De meeste internationale architecten hebben geen

strategisch plan voor de lange termijn. Wel streven ze een doel of zelfs een droom na over het soort architectuur dat ze willen ontwikkelen. Ze zoeken naar kansen en niches en weten zich makkelijk aan te passen. Intuïtief handelen bepaalt vaak hun strategie. Hun prioriteit ligt bij dat interessante project waar ze in geloven, wat ze de kans geeft zich te ontplooiën. De rest komt, volgens hun, vanzelf.

Tegenwoordig is de opvatting dat een ondernemer die zijn onderbuikgevoel volgt, een grote kans maakt de crisis te overleven. Dit lijkt ook te gelden voor de architectuur. Flexibiliteit is hierbij een belangrijke eigenschap. Het aanpassingsvermogen van allochtone architecten is groot. Ze hebben meestal niet de ambitie groter te worden en vast personeel aan te nemen. Ze kiezen bewust voor het werken met freelancers.

Multidisciplinair

Werken als eenmanszaak of in een kleine samenstelling van twee tot vijf personeelsleden is niet alleen gunstig in tijden dat er minder werk is. De bemanning van het team wordt steeds anders samengesteld om aan de specifieke behoeftes van het project te voldoen: niet alleen technische specialisten, ook mensen met specifieke vaardigheden worden gezocht, van kunst tot economie of antropologie.

Voor een project in het buitenland worden partners op locatie gezocht. Multidisciplinair werken scoort hoog. De selectie van de juiste teamsamenstelling voor iedere opdracht resulteert in innovatieve oplossingen, die goed worden ontvangen door opdrachtgevers.

Business Creativity

Onder deze internationals bevinden zich ondernemers pur sang. Het uitgangspunt is dezelfde als bij de meeste migranten: je begint vanaf nul en hebt niets te verliezen. Je wacht niet totdat de marktcondities eindelijk verbeteren: er moeten nieuwe wegen worden gezocht en er moet actie worden ondernomen.

Behalve de architectuur of stedenbouwkundige opdrachten combineren de internationale architecten meerdere (neven-)activiteiten. Ze staan niet stil en hun werkzaamheden zijn divers: les geven in architectuuropleidingen in Nederland en in het buitenland; schrijven van lokale publicaties, hun eigen boek of als correspondent in eigen land; deelnemen als jurylid van prijsvragen of competities wereldwijd; lezingen houden bij seminars en colleges; curatoriaal werk voor tentoonstellingen of architectuur instituten.

Niet zelden organiseren of nemen ze deel aan sociale en culturele projecten. Ze creëren een platform – bijvoorbeeld een stichting of een netwerk groep – om research te kunnen doen, en daar vanuit opdrachten te genereren. Of ze vormen allianties met strategische partners in andere branches (retail, toerisme, consultancy) om hun business portfolio uit te breiden.

Veelzijdigheid is essentieel, en niet alleen om extra inkomen te verzekeren. Hun participatie op verschillende velden is de bron van opdrachtgevers en nieuwe projecten.

Prijsvragen

In tegenstelling tot de cultuur van aanbestedingen en particulier opdrachtgeverschap die in Nederland heerst, dingen veel internationale architecten mee aan prijsvragen in Europa en elders. Het loont de moeite hier tijd en energie in te steken. Internationale architecten scoren een positief resultaat in

gemiddeld twintig tot vijfentwintig procent van de ontwerpwedstrijden waaraan ze participeren. Dat lang niet altijd de eerste prijs wordt gewonnen is minder relevant. Vaak leidt de bekendheid van een tweede prijs of de publiciteit van een 'honourable mention' tot nieuwe contacten en nieuwe opdrachten. Verliezen hoort nu eenmaal bij het spel. Deze internationale architecten zijn niet bang risico's te nemen en bestaande situaties uit te dagen.

Relativeringsvermogen

Uiteraard gaat het de internationale architecten niet altijd voor de wind. Ook zij ervaren de hindernissen van de recessie. Bureaus die twee jaar geleden tientallen concurrenten hadden in de prijsvragen waaraan ze meededen, moeten het nu opnemen tegen honderden mededingers. Ze betreuren, net als hun Nederlandse collega's, de manier waarop de Europese aanbestedingswet in Nederland wordt toegepast en dat deze nauwelijks kans biedt aan jonge en kleine bureaus om te participeren. En ze zijn ook de dupe van projecten die plotseling worden gestopt wegens gebrek aan investeerders.

Maar in vergelijking met de meeste landen zijn internationale architecten zich bewust van de voordelen die werken in en vanuit Nederland biedt. De omstandigheden in Nederland zijn relatief gunstig in vergelijking met andere landen in Europa en rest van de wereld. De beschikbare sociale en ruimtelijke infrastructuur is beter.

Het pragmatisme van de Nederlandse cultuur maakt het mogelijk om efficiënter te werken. De toegang tot diverse disciplines en gekwalificeerde mensen is geconcentreerd in een compact oppervlakte, uitstekend verbonden met het buitenland. Nederland biedt een inspirerende creatieve omgeving en de steun vanuit overheidsinstellingen wordt ook gewaardeerd door de buitenlandse architecten. Zelfs het opzetten van een eigen bedrijf is gemakkelijker dan in de meeste Europese hoofdsteden. En de kosten ervan zijn lager.

Het relativeringsvermogen van internationale architecten is groot. Ze beschouwen de crisis als een uitdaging die hoort bij het ondernemen. Het stimu-

leert tot het reactiveren van slapende contacten en ideeën. Het is een aansporing om nieuwe vormen van (commerciële) samenwerking te ontwikkelen. Het is een kans om eigen doelen te evalueren en de architectuur als beroep te herpositioneren. Het geeft de mogelijkheid de bestaande structuren uit te dagen.

De houding van de internationale architecten is constructief. Er zijn eindeloze kansen en iedereen kan ze benutten.

N.B.: de standpunten in dit artikel vertegenwoordigen de persoonlijke mening van de auteur en zijn niet noodzakelijk de opvattingen van de geïnterviewden.

Met dank aan:

Atelier Kempe Thill architects and planners
BOARD Bureau of Architecture, Research and Design
Cohabitation Strategies, cooperative for socio-spatial development
IND Inter National Design
NAUTA architecture & research
OOZE Architects
Sophie Valla architects
STAR strategies + architecture
TRZIN bv Office for architecture and urbanism
XCOOP
12PM Architecture.